

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-34>

УДК 336.15

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В ПРОЕКЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ САМОДОСТАТНОСТІ: ДОСВІД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

FEATURES OF FORMING THE FINANCES OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE PROJECTION OF ENSURING THEIR SELF-SUFFICIENCY: THE EXPERIENCE OF LVIV OBLAST

Возняк Галина Василівна

доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього
Національної академії України»,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2001-0516>

Стасишин Андрій Васильович

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3061-0788>

Коваль Василь

аспірант,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8095-5039>

Voznyak Halyna, Stasyshyn Andrii, Koval Vasyl
Ivan Franko National University of Lviv

У статті проведено проблемно-орієнтовний аналіз та виявлено особливості формування фінансів територіальних з позиції посилення спроможності місцевого самоврядування та зміцнення фінансової самодостатності територіальних громад. Дослідження проведено на прикладі Львівської області. За результатами аналізу зроблено певні висновки та узагальнення, серед яких: а) в умовах об'єднання територіальних громад збережено підхід до акумулювання в межах більшості адміністративно-територіальних формувань достатньої ресурсної бази, яка є передумовою для їх спроможності до саморозвитку і забезпечення самодостатності на довгострокову перспективу; б) виявлено помітний зростаючий розрив між фінансово спроможними та «фінансово слабкими» громадами, які історично, в силу відсутності достатньої кількості потужних платників податків, не можуть забезпечити свою самодостатність; в) на базовий рівень передано значні повноваження, які не підкріплені фінансовими ресурсами, а тому «тягар» по виконанню делегованих повноважень і далі лежить на плечах місцевого самоврядування територіальних громад.

Ключові слова: фінанси територіальних громад, фінансова самодостатність, органи місцевого самоврядування, доходи, видатки.

In the face of strengthening the security challenges caused by the military invasion of Russia into Ukraine, the residual negative effects of the pandemic for the sustainable progress of Ukraine in general, territorial communities assumed the main "burden" of problems. Given the new reality, the issue of formation of finances of territorial communities, and therefore an effective system of financial support for their sustainable development in new conditions is an important area of modern research. The purpose of the article is to carry out a problem-oriented analysis of the trends of formation of finances of territorial communities (on the example of Lviv region) in the projection of ensuring their financial self-sufficiency, and therefore increased the ability of local self-government. The implementation of a holistic study is possible due to the use of general scientific methods of research: comparative analysis, grouping, synthesis, generalization. The research was conducted on the example of the Lviv

region, because: this region is one of those who actively became involved in the reform of the administrative-territorial structure; It has a large number of cities of regional importance (which allows you to make interesting analytical comparisons between different types of communities) and in the conditions of martial law, the region is a rear, which is a great test to strengthen the self-sufficiency of communities. According to the results of the analysis, certain conclusions and generalizations were made, among which: a) in the context of the unification of territorial communities, an approach to accumulation within most administrative-territorial formations of a sufficient resource base is preserved, which is a prerequisite for their ability to self-development and ensure self-sufficiency in the long term; b) a noticeable growing gap was revealed between financially capable and "financially weak" communities, which historically, due to the lack of sufficient number of powerful taxpayers, cannot ensure their self-sufficiency; c) significant powers that are not supported by financial resources were transferred to the basic level, and therefore the "burden" on the exercise of delegated powers and then lies on the shoulders of local self-government of territorial communities. The practical value of the research results can be seen in the possibility of local self-government bodies taking into account the received assessments when developing measures to strengthen the capacity and self-sufficiency of territorial communities.

Keywords: finances of territorial communities, financial self-sufficiency, local self-government bodies, income, expenses.

Постановка проблеми. Пандемія, а тепер і військове вторгнення Росії в Україну поглибили фінансово-економічну кризу, яка матиме довготривалі негативні наслідки, посилили безпекові виклики тощо. На цьому фоні вітчизняні територіальні громади взяли на себе основний «тягар» проблем (від безпекових до приймаючих громад). Справедливості заради, потрібно визнати, що реформа децентралізації, попри значні виклики, дозволила зберегти стійкість органів місцевого самоврядування. Невизначеність в усіх сферах значно поглиблює ризики нестабільності. В контексті порушеної проблематики та, зважаючи на нову реальність, питання формування фінансів територіальних громад, а відтак і ефективної системи фінансового забезпечення їх стійкого розвитку в нових умовах є архіважливим напрямом сучасних досліджень, позаяк самодостатні громади та дієва система місцевого самоврядування є запорукою сучасного поступу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми зміцнення фінансової спроможності територіальних громад та місцевого самоврядування перебувають у фокусі підвищеної уваги у світовому та вітчизняному науковому просторі. Так, особливості розвитку територіальних громад та їх фінансового забезпечення широко представлено в науковому доробку як вітчизняних (О. Кириленко, В. Опарін, Н. Спасів, Х. Патицька) [1–4], так і зарубіжних вчених (Е. Остром) [5]; вплив кризи на економіку обговорюється в дослідженнях Г. Возняк, Я. Жаліло [6–7] і ін. Попри значний доробок стає очевидною необхідність напрацювання інструментів ефективного формування та використання фінансів територіальних громад з позиції їх самозабезпечення, самофінансування та саморозвитку

в довгостроковій перспективі. З цих позицій практичний інтерес викликають питання формування фінансів територіальних громад та зміцнення спроможності місцевого самоврядування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є проблемно-орієнтовний аналіз тенденцій формування фінансів територіальних громад (на прикладі Львівської області) в проекції забезпечення їх фінансової самодостатності, а відтак і посилення спроможності місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження особливостей формування фінансів територіальних громад проведено на прикладі Львівської області. Вибір вмотивований такими аспектами: (1) Львівська область активно включилася у реформу адміністративно-територіального устрою і вже у 2015 році у регіоні було утворено 15 ОТГ. (2) Особливістю Львівської області є наявність на її території порівняно великої кількості міст обласного значення, що дозволить порівняти рівень фінансового забезпечення міських, сільських і селищних громад та громад з центром у містах обласного значення. (3) З науково-практичної точки зору регіон цікавий тим, що з 24 лютого 2022 року є тиловим регіоном, а отже забезпечення фінансової самодостатності громад в умовах нових викликів (як то переміщення великої кількості населення, релокація підприємств, формування та діяльність гуманітарних штабів тощо) є неабияким випробуванням.

Проведене дослідження дало змогу стверджувати про таке. Впродовж I етапу реформи АТУ (добровільного об'єднання) у регіоні було утворено 41 ОТГ, з яких 15 сформувалися у 2015 р., 7 – у 2016 р., 13 – у 2017 р.,

5 – у 2018 р. і одна – у 2019 р. За результатами II етапу реформи у регіоні створено 73 територіальні громади, серед них: 39 міських, 16 селищних і 18 сільських (рис. 1).

Порівнюючи територіальні громади Львівської області і України зазначимо, що Львівська область є одним з тих регіонів, де утворено найбільшу кількість територіальних громад (73 ТГ), що зумовлено особливостями розселення і формування населених пунктів, а також великою щільністю населення.

Аналізуючи динаміку обсягів власних доходів бюджетів територіальних громад Львівської області за період 2016–2021 рр. (рис. 2), помітною є тенденція до зростання надходжень. Так, за аналізований період власні доходи бюджетів громад на особу зросли у 4,4 рази (з урахуванням інфляції – у 4 рази). Знизився і рівень дотаційності – з 9,0% до 7,7%, що своєю чергою, свідчить про те, що

з кожним роком в області утворювалися територіальні громади з вищим рівнем фінансової самодостатності.

Такі тенденції і забезпечили позитивну динаміку. Інша особливість, яку спостерігаємо у області – диференціація обсягів власних доходів територіальних громад, до прикладу, у 2021 році вона становила 3,3 рази. Громадою з найбільшими обсягами власних доходів на особу є Славська ТГ (23940,7 грн), найменшими – Журавненська (7260,0 грн). Важливо, що 26 з 73 громад (тобто лише 35,3%) характеризуються доходами, вищими від середнього показника, який становить 10381,4 грн на особу. Серед них: Львівська ТГ – громада з адміністративним центром у місті-обласному центрі; 9 приміських територіальних громад, утворених навколо Львова (Сокольніцька, Підберізіцька, Мурованська, Солонківська, Давидівська, Оброшинська, Зимноводівська,

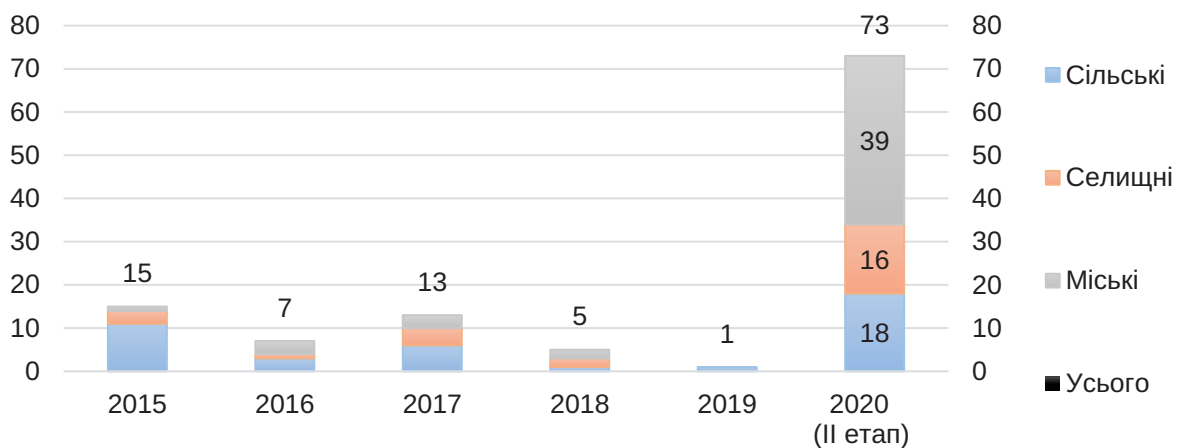

Рис. 1. Динаміка формування ОТГ у Львівській області, 2015–2020 рр., кількість

Джерело: складено на основі даних: URL: <https://decentralization.gov.ua>

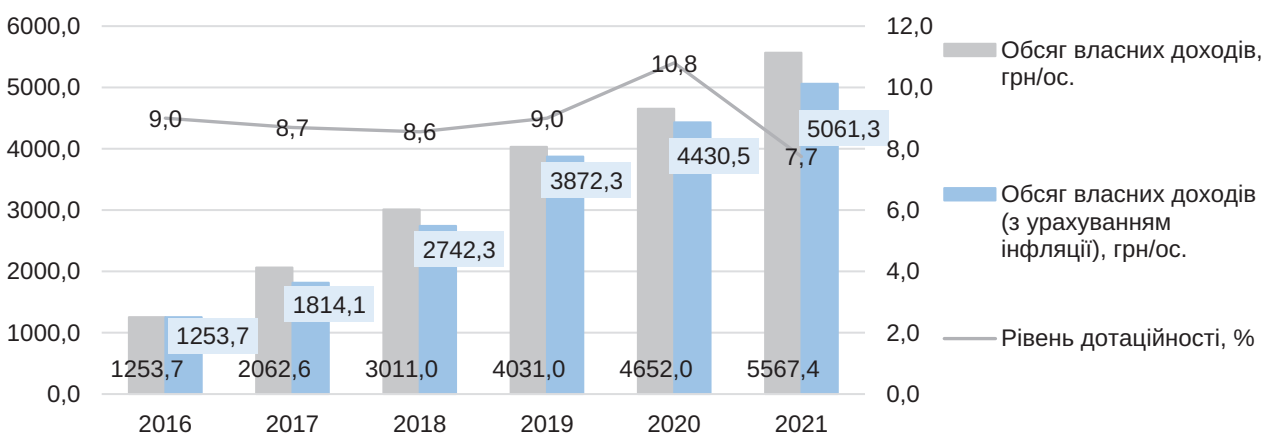

Рис. 2. Динаміка власних доходів бюджетів територіальних громад Львівської області за 2016–2021 рр., грн/особу

Джерело: складено на основі даних: <https://openbudget.gov.ua>

Новояричівська, Івано-Франківська); громади з адміністративним центром у містах, які були районними центрами (Пустомитівська, Сколівська, Городоцька, Радехівська, Старосамбірська); Славська ТГ – у даному випадку, попри значний потенціал самої громади, ключовим чинником високого рівня доходності бюджету є прихід на територію великого інвестора.

Аналіз структури доходів бюджетів територіальних громад Львівської області (рис. 3) доводить, що ключова роль у їх наповненні належить податковим надходженням (60,0%). Значною є частка міжбюджетних трансфертів – 33,9%, невеликою – неподаткових доходів і доходів від операцій з капіталом – 6,1%.

Щодо особливостей справляння податків, які є бюджетоформуючими, для Львівської області (табл. 1), то у 2021 р. по податку на доходи фізичних осіб найбільшими надходженнями на одного жителя вирізнялася Славська ТГ (16306,0 грн), Сокольніцька ТГ (7212,6 грн) та Львівська ТГ (6889,9 грн), найменшими – Журавненська (984,1 грн) і Стрілківська (750,5 грн). Розрив по ПДФО складає 16 разів. Окремо відмітимо Славську громаду, історія наповнення місцевих бюджетів якої заслуговує, щоб про неї згадати. Йдеться про те, що до об'єднання Славської ТГ доходи бюджету с. Славське становили 6 млн грн, після приходу у громаду потужного платника податків (ОККО Group) – 130 млн грн. ПДФО у складі податкових доходів бюджету громади

становить 89,9%, що є найбільшим показником серед громад Львівщини та свідченням недиверсифікованості джерел доходів і повної залежності громади від надходження цього податку, а це є ризиком забезпечення самодостатності громади на довгострокову перспективу [8].

Питання справляння ПДФО до бюджетів територіальних громад є дискусійним впродовж усього періоду реформ. І це не дивно, адже чинна правова колізія в частині справляння цього податку (чи за фактичним місцем розташування юридичної особи чи за місцем проживання фізичних осіб, рівно як і немає усталеної практики сплати ПДФО за працівників, зайнятих у структурних підрозділах компанії) призвела, до того, що, з одного боку, ПДФО стало інструментом «переговорів» і «торгу» між підприємцями та органами місцевого самоврядування, з іншого, – через те, що більшість зайнятого населення працює за межами свого населеного пункту (особливо характерно для приміських громад) такі місцеві бюджети недоотримали значні обсяги фінансового ресурсу. До слова, згідно з дослідженням «Місце сплати податку на доходи фізичних осіб в Україні – юридична історія та поточна практика» [9], в межах якого опитано представників 25-ти великих компаній і державних установ (де зайнято 650 тис. осіб, а сума сплачених податків з доходів становить до 10 млрд грн щорічно), переважаючою в Україні є практика сплати компаніями ПДФО

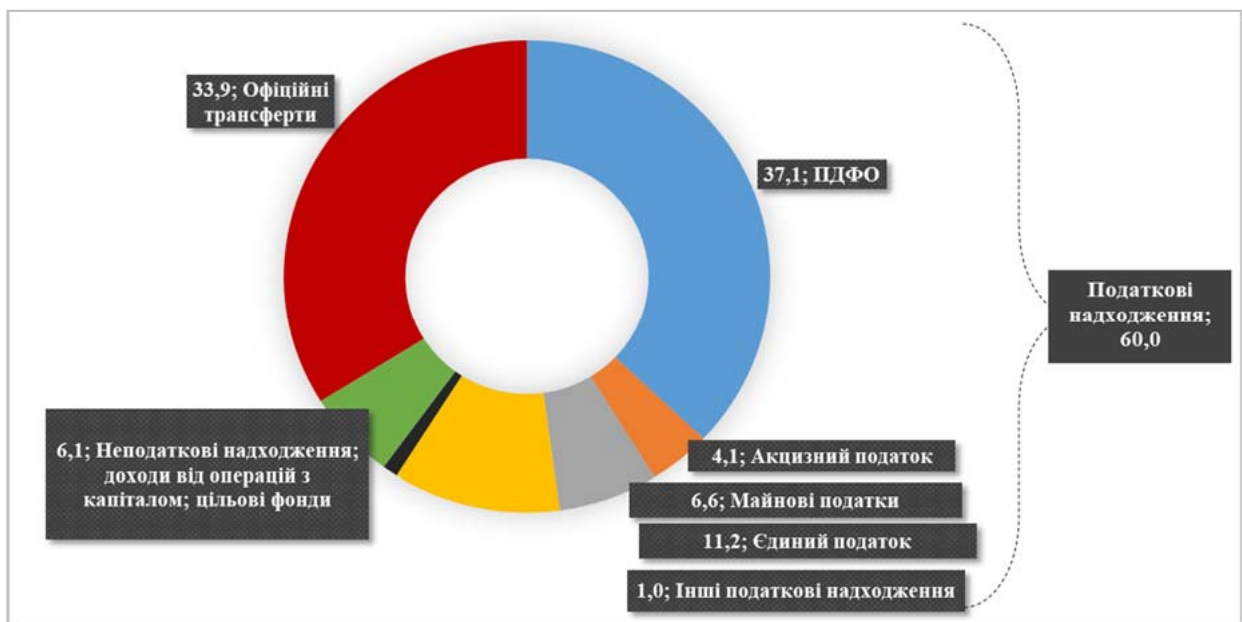

Рис. 3. Структура доходів бюджетів ТГ Львівської області, 2021 р., %

Джерело: складено на основі даних: <https://openbudget.gov.ua>

Таблиця 1

Доходи бюджетів ТГ Львівської області у 2021 р.

ТГ	Надходження податку, грн/особу				Частка податку у податкових надходженнях до місцевого бюджету, %			
	ПДФО	Акцизний податок	Місцеві податки	Інші податки	ПДФО	Акцизний податок	Місцеві податки	Інші податки
Белзька	3113,0	24,9	841,2	219,0	74,2	0,6	20,0	5,2
Бібрська	2062,6	335,8	1199,4	542,5	49,8	8,1	29,0	13,1
Бісковицька	1015,1	48,0	637,6	649,6	43,2	2,0	27,1	27,6
Боринська	1238,4	8,1	310,2	399,3	63,3	0,4	15,9	20,4
Бориславська	2830,7	185,4	2024,0	714,9	49,2	3,2	35,2	12,4
Бродівська	4458,4	423,6	1268,2	408,1	68,0	6,5	19,3	6,2
Буська	2919,1	523,2	1157,2	354,6	58,9	10,6	23,4	7,2
Великолюбінська	3667,7	194,0	1222,8	555,3	65,0	3,4	21,7	9,8
Великомостівська	2913,2	110,6	729,5	292,6	72,0	2,7	18,0	7,2
Глинянська	2046,9	179,1	1372,8	383,1	51,4	4,5	34,5	9,6
Гніздицька	2322,2	18,3	1843,5	390,3	50,8	0,4	40,3	8,5
Городоцька	3294,5	569,4	1489,4	730,4	54,2	9,4	24,5	12,0
Грабовецько-Дулібівська	1815,0	1135,5	1117,9	711,0	38,0	23,8	23,4	14,9
Давидівська	3250,1	1394,8	2155,0	2142,3	36,3	15,6	24,1	24,0
Добромільська	1220,7	65,1	722,8	777,6	43,8	2,3	25,9	27,9
Добросинсько-Магерівська	1262,4	65,5	780,0	113,1	56,8	3,0	35,1	5,1
Добровірська	3503,5	51,6	1140,8	2076,6	51,7	0,8	16,8	30,7
Дрогобицька	2311,0	261,7	1244,4	396,1	54,9	6,2	29,5	9,4
Жидачівська	3506,9	301,7	1987,6	433,3	56,3	4,8	31,9	7,0
Жовківська	2486,6	643,6	1119,4	428,3	53,2	13,8	23,9	9,2
Жовтанецька	4156,0	119,4	1416,2	608,5	66,0	1,9	22,5	9,7
Журавненська	984,1	47,6	882,8	216,6	46,2	2,2	41,4	10,2
Заболотцівська	2799,4	1152,6	1071,9	556,7	50,2	20,7	19,2	10,0
Зимноводівська	2410,6	1531,8	2478,5	899,7	32,9	20,9	33,9	12,3
Золочівська	3283,9	288,6	1250,6	456,3	62,2	5,5	23,7	8,6
Івано-Франківська	5046,9	372,1	1603,8	382,0	68,2	5,0	21,7	5,2
Кам'янка-Бузька	4552,3	295,5	1828,0	509,1	63,4	4,1	25,4	7,1
Козівська	1427,0	137,7	1060,3	347,8	48,0	4,6	35,7	11,7
Комарнівська	1888,7	117,1	1300,1	305,1	52,3	3,2	36,0	8,4
Красненська	1949,9	51,6	1360,5	273,0	53,6	1,4	37,4	7,5
Куликівська	2794,3	486,8	1150,3	159,4	60,9	10,6	25,1	3,5
Лопатинська	1807,6	81,4	958,6	680,0	51,2	2,3	27,2	19,3
Львівська	6889,9	658,0	3552,2	1241,0	55,8	5,3	28,8	10,1
Меденицька	1620,0	62,1	721,0	1400,5	42,6	1,6	19,0	36,8
Миколаївська	2456,7	132,8	1530,2	943,4	48,5	2,6	30,2	18,6
Моршинська	2950,1	203,3	2153,6	780,5	48,5	3,3	35,4	12,8
Мостиська	1797,7	237,9	944,7	1011,2	45,0	6,0	23,7	25,3
Мурованська	3902,2	2241,0	4140,2	1840,5	32,2	18,5	34,1	15,2
Новокалінівська	3506,5	505,4	1257,4	676,4	59,0	8,5	21,1	11,4
Новороздільська	2351,9	131,0	897,2	206,9	65,6	3,7	25,0	5,8
Новояворівська	3565,1	271,7	1183,9	465,8	65,0	5,0	21,6	8,5
Новояричівська	2152,4	637,3	1835,9	923,8	38,8	11,5	33,1	16,6
Оброшинська	4857,7	269,4	1441,2	1991,9	56,7	3,1	16,8	23,3
Перемишлянська	3600,6	159,2	1245,6	249,0	68,5	3,0	23,7	4,7
Підберізцівська	2142,1	2142,4	4231,7	809,5	23,0	23,0	45,4	8,7
Підкамінська	1403,7	86,1	694,5	197,4	58,9	3,6	29,2	8,3
Поморянська	1288,4	9,2	1125,6	117,6	50,7	0,4	44,3	4,6
Пустомитівська	5568,9	310,3	2798,1	881,7	58,3	3,2	29,3	9,2

Джерело: складено на основі даних: <https://openbudget.gov.ua>

за місцем фактичного розташування підприємства (76%). Проте $\frac{1}{4}$ підприємств сплачують цей податок централізовано – на рівень обласних підрозділів компаній. Зрозуміло, що такі моменти негативно відображаються на зміцненні фінансової самодостатності територіальних громад, адже ТГ, на території яких відсутні підприємницькі структури, і далі не матимуть змоги розвивати соціальну інфраструктуру, покращувати якість послуг у громаді і т. д., оскільки не отримують значних надходжень до місцевих бюджетів. З часом це поглиблюватиме диспропорції у розвитку територіальних громад, адже зумовить: (1) посилення міських територіальних громад, (2) міграцію населення з сільських громад у контексті «голосування ногами» у громади, які здатні до саморозвитку і є фінансово спроможними.

Аналізуючи сплату акцизного податку, варто його розглядати, виділивши дві складові податку: акциз на пальне та акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів. Так, за період, коли акциз на пальне надходить до бюджетів територіальних громад (2015–2022 рр.), можна зауважити вплив географічного чинника на його справляння. Податок відіграє вагомий роль для громад, на території яких є АЗС, відповідно прослідковується залежність обсягів його надходжень від проходження по території громади автошляхів або розташування на її території чи поблизу великого міста, де зазвичай є АЗС. У Львівській області найбільшими обсягами податку

на особу характеризуються приміські громади навколо Львова – Сокільницька (5807,8 грн), Підберізцівська (2142,4 грн), Мурованська (2241,0 грн), Давидівська (1394,8 грн), Зимнонадівська (1531,8 грн). За період існування податку і його справляння до бюджетів громад постійно актуалізується ризик втрати податку як джерела доходів місцевих бюджетів. В умовах воєнного часу сплату цього податку Уряд призупинив, правда на 2023 рік внесено зміни до БК в частині зміни механізму зарахування та розподілу 13,44% акцизів на пальне до бюджетів місцевого самоврядування.

Щодо акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизними товарами, то він займає невелику частку у доходах бюджетів територіальних громад, хоча і має значний потенціал. Проблема мізерних надходжень від його справляння обумовлена тіньовим характером роздрібною торгівлі.

Що стосується місцевих податків і зборів, то ця категорія податків стала вагомим джерелом доходів місцевих бюджетів лише з 2015 р., коли внесенням змін до Бюджетного [10] і Податкового кодексів [11], було визначено склад місцевих податків і зборів: майнові податки (плата за землю, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок), єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів і туристичний збір (рис. 4).

Зважаючи, що саме органи місцевого самоврядування встановлюють ставки місцевих податків та визначають умови їх сплати

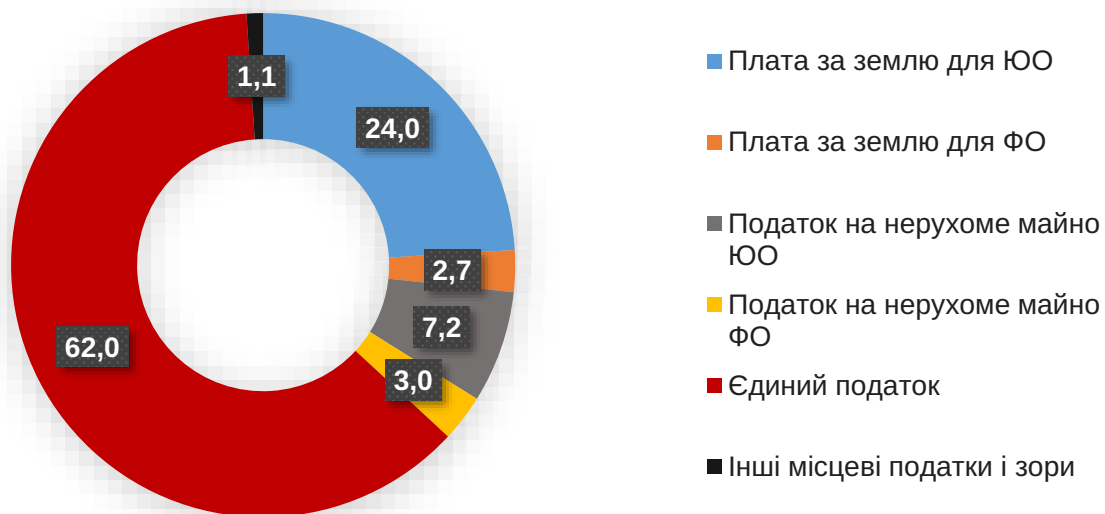

Рис. 4. Структура надходжень місцевих податків і зборів до бюджетів ТГ Львівської області, 2021 р., %

Джерело: складено на основі даних: <https://openbudget.gov.ua>

до бюджету, частка у складі податкових надходжень бюджетів ТГ дуже різна: від 45,4% (Підберізцівська ТГ) до 7,6% (Славська ТГ), що свідчить про різну політику та різні цілі органів місцевого самоврядування ТГ щодо бачення власного розвитку.

Що стосується міжбюджетних трансфертів, то в структурі доходів місцевих бюджетів вони посідають понад 1/3 доходів. Серед них освітня субвенція складає (65%), яка спільно з іншими субвенціями освітнього спрямування покриває близько половини усіх видатків з бюджетів територіальних громад Львівської області на освіту (рис. 5).

Іншими напрямками, за якими надаються субвенції, є реалізація інфраструктурних проєктів (2,1%) та забезпечення соціально-економічного розвитку окремих територій (2,4%).

Окремо слід наголосити, що з-поміж 73 територіальних громад Львівської області у 2021 р. реверсну дотацію до державного бюджету сплачували 12 ТГ: Львівська (735832,3 тис. грн), Славська (36297,5 тис. грн), Стрийська (16203,5 тис. грн), Сокольницька (12381,3 тис. грн), Пустомитівська (7113,5 тис. грн), Яворівська (5242,1 тис. грн), Бродівська (2728,8 тис. грн), Солонківська (1770,6 тис. грн), Івано-Франківська (1650,4 тис. грн), Кам'янка-Бузька (779,1 тис. грн), Оброшинська (326,8 тис. грн) і Добротвірська (128,6 тис. грн). Чотири ТГ (Червоноградська, Самбірська, Жовтанецька, Городоцька) мають показник податкоспроможності на рівні 0,9–1,1, тобто

не отримують базової та не віддають реверсної дотації (рис. 6).

Загалом з бюджетів територіальних громад регіону до державного бюджету у 2021 році спрямовано 820,45 млн грн реверсної дотації. Натомість до регіону надійшло 1060,0 млн грн базової дотації (в середньому по регіону це становить 422,2 грн базової дотації на одну особу). 58 ТГ є дотаційними, тобто майже 80% громад. За показником обсягу наданої дотації найбільш фінансово залежною від державного бюджету є Дрогобицька ТГ (101356,0 тис. грн).

Висновки. Результати проведеного проблемно-орієнтовного аналізу формування фінансів територіальних громад Львівської області в проєкції забезпечення їх фінансової самодостатності дають змогу стверджувати про таке.

Визначальною детермінантою, яка мала домінуючий вплив на формування доходів місцевих бюджетів територіальних громад, а відтак і забезпечення їх фінансової самодостатності є стартові умови їх об'єднання: в умовах децентралізації більше ресурсів отримали громади, які мали кращі позиції і до реформи. Зрозуміло, що більше бюджетоформуючих податків (основний серед яких ПДФО) надходить до бюджетів громад, на території яких функціонують підприємства, акцизу – в ті громади, через які проходять важливі автошляхи або які є приміськими, плати за землю і податку на нерухому майно, відмінне від

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

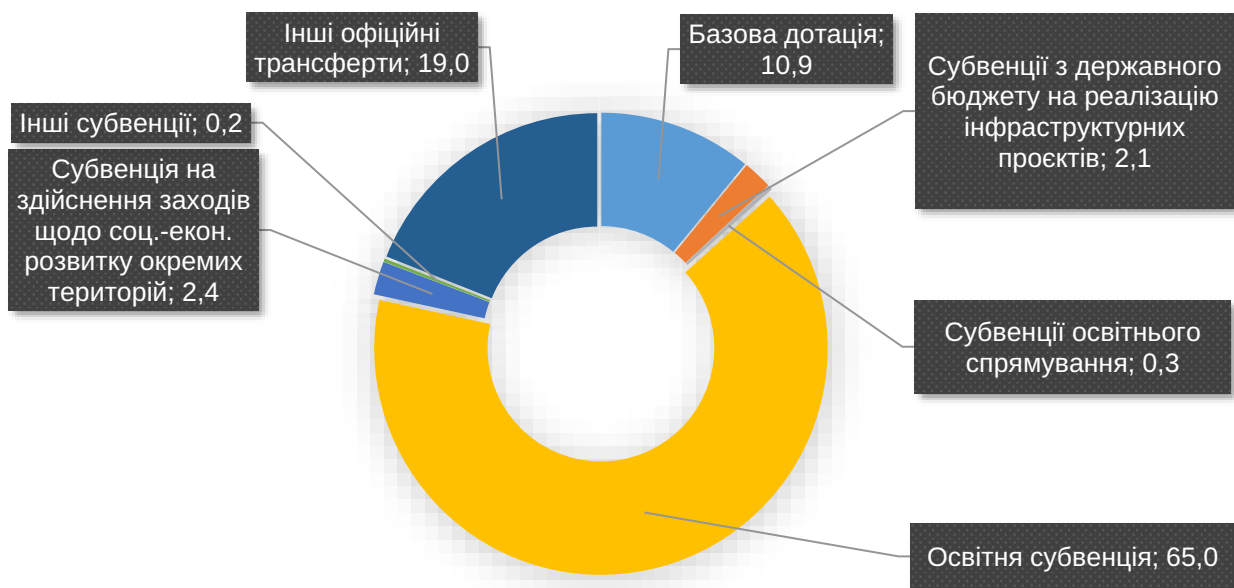

Рис. 5. Структура міжбюджетних трансфертів у доходах бюджетів територіальних громад Львівської області, 2021 р., %

Джерело: складено на основі даних: <https://openbudget.gov.ua>

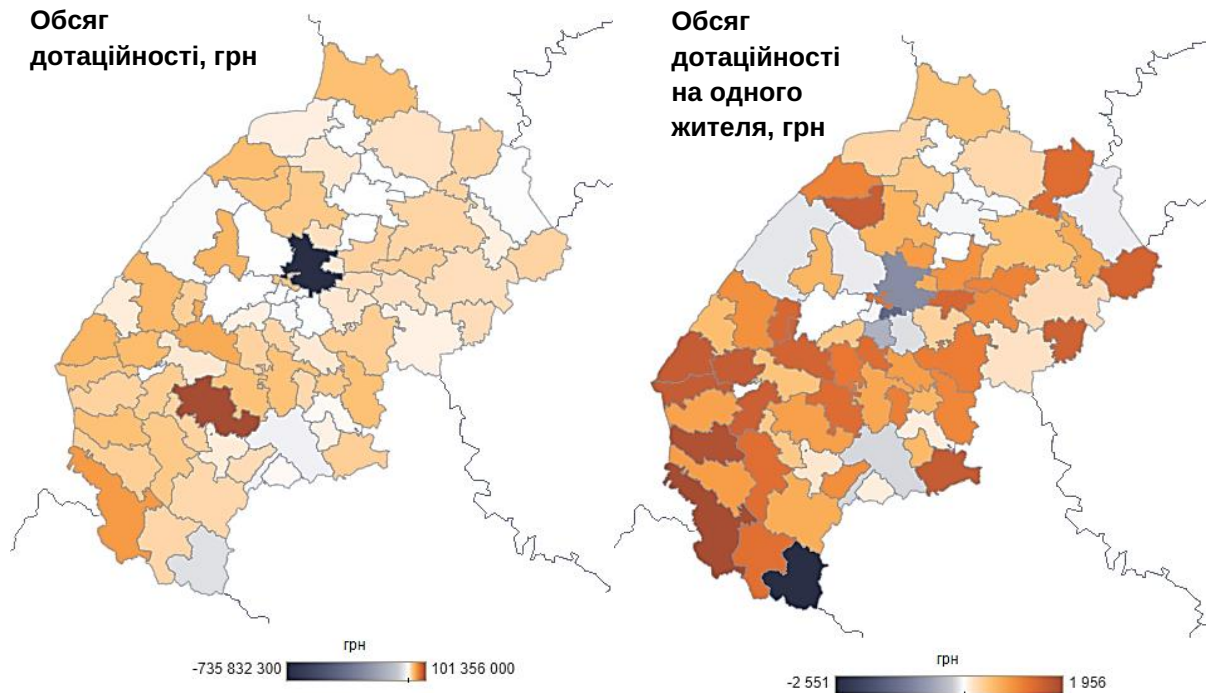

Рис. 6. Рівень дотаційності територіальних громад Львівської області, 2021 р.

Джерело: складено на основі даних: [12]

земельної ділянки – в громади, на території яких знову ж таки функціонують підприємства (адже основну частку цих податків сплачують юридичні особи).

Виявлено помітний зростаючий розрив між фінансово спроможними та «фінансово слабкими» громадами, які історично, в силу відсутності достатньої кількості потужних платників податків, не можуть забезпечити свою самодостатність. Забезпечити вирівнювання диспропорцій та нівелювати вплив цього чинника покликаний механізм горизонтального вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів. Проте, через недосконалу систему розрахунку індекса податкоспромож-

ності (який обчислюється виключно на основі врахування ПДФО) відбуваються перекося у наданні базової дотації та невідповідність між потребами і отриманим ресурсом.

За результатами реформ, на базовий рівень передано доволі значні повноваження, які часто не підкріплені цільовими субвенціями на їх виконання. В умовах подій останніх років і низки перманентних криз політика держави щодо міжбюджетних трансфертів характеризується непередбачуваністю, а отже надмірний тягар у виконанні власних та делегованих повноважень лежить на «плечах» органів місцевого самоврядування територіальних громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кириленко О., Баранець Я. Досвід забезпечення фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 3. С. 54–68.
2. Опарін В. М. Домінанти та пріоритети фінансового вирівнювання в Україні. *Фінанси України*. 2015. № 6. С. 29–43.
3. Спасів Н. Я. Оцінка структурних дисбалансів доходів бюджетів об'єднаних територіальних громад. *Світ фінансів*. 2019. № 2(59). С. 73–84.
4. Патицька Х. О., Пелехатий А. О. Міська агломерація як механізм взаємодії територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2019. Т. 30 (69). № 3. С. 116–123.
5. Остром Е. Керування спільним. Еволюція інституцій колективної дії / [пер. з англ. Т. Монтян]. Київ : Наш час, 2012. 399 с.
6. Возняк Г. В., Патицька Х. О. Фінанси територіальних громад України в умовах поширення пандемії: проблемно орієнтований аналіз з урахуванням поведінкових аспектів». *Економіка України*. 2021. № 6. С. 78–98.

7. Жаліло Я., Шевченко О., Павленко І., Романова В. та ін. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу. Аналіт. доп. Національний інститут стратегічних досліджень / за наук. ред. Жаліло Я. Київ, 2019. 192 с.

8. Лідери Славської територіальної громади за сплатою податку на доходи фізичних осіб. URL: <https://slavska-gromada.gov.ua/news/1621252234/> (дата звернення: 20.07.2022).

9. Марчак Д. Місце сплати податку на доходи фізичних осіб в Україні – юридична історія та поточна практика. Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління Київської Школи Економіки. Київ. 2021. 36 с.

10. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин. Закон України від 28.12.2014 р. № 79-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19#Text> (дата звернення: 29.01.2022).

11. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи. Закон України від 28.12.2014р. № 71-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-19#Text> (дата звернення: 29.01.2022).

12. Бюджети територіальних громад України. Інформаційно-аналітичний дашборд. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14281?page=> (дата звернення: 20.07.2022 р.).

REFERENCES:

1. Kyrylenko O., Baranets J. (2020) Dosvid zabezpechennia finansovoi spromozhnosti obiednanykh terytorialnykh hromad [Experience of ensuring the financial capacity of united territorial communities]. *The Herald of Ternopil National Economic University*, vol. 3, pp. 54–68. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.03.054>.

2. Oparin V. M. (2015). Dominants and priorities of financial equalization in Ukraine. *Finance of Ukraine*, vol. 6, pp. 29–43. [in Ukrainian]

3. Spasiv N. Ya. (2019). Assessment of structural imbalances in budgeted revenues of united territorial communities. *World of finance*, vol. 2 (59), pp. 73–84. [in Ukrainian]

4. Patytska Kh. O., Pelekhayti A. O. (2019). Miska ahlomeratsiia yak mekhanizm vzaiemodii terytorialnykh hromad v umovakh administratyvno-finansovoi detsentralizatsii v Ukraini“ [Urban Agglomeration as a mechanism of Interaction of territorial Communities in the Conditions of Administrative and Financial Decentralization in Ukraine]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho*, vol. 30 (69), no. 3, pp. 116–123.

5. Ostrom E. (2012) Governing the commons. The evolution of institutions for collective action. / E. Ostrom; [trans. from English T. Montyan]. Kyiv: Nash chas, 399 p.

6. Voznyak H., Platysma, Kh. (2021). Finances of territorial communities of Ukraine in the conditions of spreading pandemic: problem-oriented analysis taking into account behavioral aspects. *Economy of Ukraine*, vol. 6, pp. 78–98.

7. Zhalilo J., Shevchenko O., Pavlenko I., Romanova V. and others. (2019) Decentralization of power: an agenda for the medium term. Analyte. ext. National Institute for Strategic Studies / Science. ed. Zhalila J. Kyiv, 192 p.

8. Leaders of the Slavsk territorial community upon payment of personal income tax. Available at: <https://slavska-gromada.gov.ua/news/1621252234>.

9. Marchak D. (2021). The place of payment of tax on the income of individuals in Ukraine – legal history and current practice. Center for the Analysis of Public Finances and Public Administration of the Kyiv School of Economics. Kyiv. P. 36.

10. Law of Ukraine. On making changes to the Budget Code of Ukraine regarding the reform of inter-budgetary relations. December 28 2014, No. 79-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19#Text>. [in Ukrainian]

11. Law of Ukraine. On amendments to the Tax Code of Ukraine and some legislative acts of Ukraine regarding tax reform. December 28 2014, No. 71-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-19#Text>.

12. Budgets of territorial communities of Ukraine. Informational and analytical dashboard. Decentralization. Available at: <https://decentralization.gov.ua/news/14281?page=>